

Het gerechtelijk deskundigenonderzoek, de accountant en de belastingconsulent

Studiedag 12 december 2002

Op 12 december 2002 werd in het Paleis voor Congressen te Brussel een studiedag gehouden over het gerechtelijk deskundigenonderzoek. Na de inleidende uiteenzetting van Voorzitter Johan DE LEENHEER, werden verschillende sprekers van niveau één voor één voorgesteld en ingeleid door de heer Albert FETTWEIS, Raadsheer bij het Hof van Cassatie en wetenschappelijk voorzitter van de studiedag. U vindt hierna een korte samenvatting van elke uiteenzetting.

Het gerechtelijk deskundigenonderzoek nu en in de toekomst

De heer Piet VAN BAEVEGHEM, kabinetsmedewerker van de Minister van Justitie, stak van wal met een korte evaluatie van de manier waarop het deskundigenonderzoek vandaag de dag wordt gevoerd. Tevens gaf hij een korte uiteenzet-

ting over de krachtlijnen m.b.t. het deskundigenonderzoek van het komende “Wetsontwerp tot wijziging van de gerechtelijke procedure”.

De spreker loofde de inspanningen die op het vlak van het deskundigenonderzoek geleverd werden naar aanleiding van de invoering van het Gerechtelijk Wetboek in 1967, maar signaleerde ook een aantal heikele punten die het deskundigenonderzoek niet maken tot wat het vandaag zou moeten of kunnen zijn.

Zo wijst hij op de aanwezigheid van deskundigen die hun vak onvoldoende beheersen, zich onvoldoende correct uitdrukken, de regels van het deskundigenonderzoek miskennen, zich niet storen aan termijnen of van wie de onpartijdigheid in vraag kan worden gesteld.

Bovendien wordt de aanstelling van een deskundige vandaag de dag overgelaten aan de willekeur van de rechter, die bij zijn keuze terzake geen enkele houvast heeft.

Om zulke toestanden in de toekomst te vermijden, bevat het aangekondigde Wetsontwerp een aantal nieuwe bepalingen die de kwaliteit van het deskundigen-

“Alle betwistingen die in de loop van het deskundigenonderzoek ontstaan zouden onmiddellijk door de rechter moeten beslecht worden.”

onderzoek moeten verbeteren en de procedure inzake de aanstelling van de deskundige en het verloop van het deskundigenonderzoek nader verfijnen.

Voorts ambieert het nieuwe ontwerp een actievere rol toe te bedelen aan de rechter op het vlak van deskundigenonderzoeken. Zo moeten de partijen of de deskundige zich op elk ogenblik bij eenvoudig verzoek tot de rechter kunnen wenden, die alle nuttige maatregelen kan treffen die een snelle en correcte afhandeling van de expertise kunnen dienen. Ingeval de rechter, wegens de complexiteit van de zaak, voor het afleveren van het deskundigenverslag

De Heer Piet VAN BAEVEGHEM

een termijn oplegt van meer dan zes maanden, dan zal de deskundige ertoe gehouden zijn de partijen, de rechter en de raadsleden om de zes maanden middels een beknopt verslag op de hoogte te stellen van de stand van zaken. Deze maatregel moet de rechter in staat stellen ontoelaatbare verdragen in het onderzoek op te sporen en waar nodig tijdig en op gepaste wijze te ageren. De rechter zal bijgevolg waakzaam moeten zijn en ambtshalve moeten tussenkomen waar de omstandigheden dit vereisen.

Om te vermijden dat een deskundigenonderzoek achteraf nietig zou worden verklaard op grond van mogelijke vormgebreken, voorziet het ontwerp tevens in de verplichting voor de rechter – ambtshalve, of op verzoek van de deskundige of de partijen - om deze gebreken recht te zetten.

Alle betwistingen die in de loop van het deskundigenonderzoek ont-

staan tussen partijen of tussen de partijen en de deskundigen, zouden eveneens onmiddellijk door de rechter moeten beslecht worden. Wanneer daarbij ernstige tekortkomingen in hoofde van de deskundigen worden vastgesteld, moeten zij door de rechter kunnen vervangen worden.

Het is bijgevolg de bedoeling dat de rechter in de loop van het deskundigenonderzoek alle maatregelen neemt opdat, wanneer het eindverslag wordt neergelegd, dit laatste

enkel nog inhoudelijk voor betwisting vatbaar is. Het ontwerp bevat tevens een aantal stringente termijnen die moeten verhinderen dat incidenten louter dilatoir zouden worden uitgelokt. Om dezelfde reden zou het deskundigenonderzoek mogen geschorst worden wanneer het incident het verloop ervan beïnvloedt. Vergeten we bij dit alles niet dat het tot de prioriteiten van de deskundige behoort om de partijen tot verzoening te brengen. Met zijn kennis van de materie is hij immers de bevoorrechte gesprekspartner om het belang van hun geschil af te wegen en een oplossing uit te werken. Als een overeenkomst wordt bereikt, dan wordt daarvan een proces-verbaal opgemaakt, dat binnen een korte termijn moet worden toegestuurd aan de rechter.

Het verslag zal overigens niet alleen de bevindingen moeten bevatten, maar ook reeds een voorlopig advies. Dit moet het formuleren van beter gerichte opmerkingen bevorderen, de taak van de rechter ten gronde vergemakkelijken en eventueel een aanvullend onderzoek voorkomen.

“Het verslag zal overigens niet alleen de bevindingen moeten bevatten, maar ook reeds een voorlopig advies.”

Beroep

Gerechtelijke organisatie, procedure in burgerlijke zaken en procedure in strafzaken: algemene beginselen

Professor en decaan Georges de LEVAL van de Université de Liège

scheiding der machten wordt toegepast, worden geschillen beslecht door de rechter.

Ook de rol van de Hoge Raad voor de Justitie als orgaan voor externe controle op de magistraten werd

in plaats treedt van de tucht- of strafrechter.

De heer Adrien MASSET, advocaat bij de balie van Verviers en professor straf(proces)recht aan de Université de Liège, vulde de uit-

Professor G. DE LEVAL

zette een aantal beginselen van gerechtelijke organisatie uiteen. Hij belichtte de gerechtelijke instellingen van België en de functies die ze in de maatschappij vervullen.

Hij verwees daarbij naar de rol van artikel 6 van het EVRM, dat voor eenieder een recht op een eerlijk proces en toegang tot een onpartijdige en onafhankelijke rechter waarborgt. In een rechtsstaat, waar het grondwettelijk beginsel van de

uitvoerig toegelicht. De Hoge Raad, die zowel uit magistraten als uit derden is samengesteld, is actief op twee terreinen. De Commissie voor benoemingen en aanwijzingen draagt onder meer de kandidaten voor die de Koning kan benoemen tot magistraat van het parket of de zetel. Zodoende zou de toegang tot de magistratuur worden gedepolitiiseerd. De Commissie voor advies en onderzoek kan klachten van de rechtszoekende over de werking van het gerechtelijk apparaat die geen betrekking hebben op de inhoud van een rechterlijke beslissing, onderzoeken zonder dat ze daarbij

eenzetting van prof. G. de LEVAL aan met een beknopt maar duidelijk overzicht van de strafprocedure. De spreker is ondermeer co-auteur van de lijvige « *Manuel de procédure pénale* » en heeft diverse artikels over het strafproces-recht gepubliceerd. Als lid van het redactiecomité van het tijdschrift « *Revue de droit pénal et de criminologie* » is hij een bevoorrecht waarnemer van de evolutie van het strafrecht in de hedendaagse samenleving.

Hij vergeleek de procedure in burgerlijke zaken met de procedure in

strafzaken. Het onderscheid tussen beide komt vooral tot uiting in de rol die het openbaar ministerie als vervolgende partij speelt, het bewijsrecht m.n. het vermoeden van onschuld en de bewijslast die op het openbaar ministerie rust, en de vaststelling dat de procedure voor de rechter steeds wordt voorafgegaan door een geheim vooronderzoek.

Vervolgens ging professor MASSET over tot de analyse van de strafvordering uitgeoefend door het openbaar ministerie tegen de dader(s) van het misdrijf en de burgerlijke vordering, die de burgerlijke partij instelt met het oog op de schade-loosstelling van de schade die hij of zij ten gevolge van het misdrijf heeft (hebben) geleden.

Tenslotte behandelde de spreker de procedure in strafzaken.

Er bestaan twee types van vooronderzoek : het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek. Het eerste wordt gevoerd door de politiediensten onder de leiding van de procureur des Konings. In het gerechtelijk onderzoek speelt de onderzoeksrechter een doorslaggevende rol : hij beveelt de politieambtenaren om bepaalde onderzoekopdrachten uit te voeren en kan in tegenstelling tot het OM dwangmiddelen bevelen die een inbreuk vormen op de grondwettelijke rechten en vrijheden van het individu (huiszoeking, aanhouding, telefoontap).

Tijdens de voordracht werd de aandacht van de toehoorders gevestigd op de vernieuwingen die de « wet-Franchimont » heeft ingevoerd, zoals het inzagerecht van de burgerlijke partij en de inverdenking-gestelde dader tijdens het gerechtelijk onderzoek.

De uiteenzetting over de strafprocedure werd afgesloten met een summiere bespreking van de

Professor A. MASSET

rechtspleging voor de correctionele rechtbanken en bewijsregels.

Bewijs en onderzoeksmaatregelen

In een algemene inleiding verwoordde Professor Jean LAENENS, gewoon hoogleraar aan de Universiteit Antwerpen en advocaat, allereerst de algemene beginselen van het bewijsrecht in civiele zaken en in strafzaken; hij gaf daarbij een korte begripsomschrijving van het formeel bewijsrecht (de bewijsvoering) en van het materieel bewijsrecht (bewijswaardering), gaf een overzicht van de bronnen van dit (formeel en materieel) bewijsrecht en zette de karaktertrekken en de basisbeginselen van het bewijsrecht uiteen.

Aansluitend overliep hij de subjectieve en de objectieve bewijslast in civiele zaken en in strafzaken.

In het kader van de subjectieve bewijslast kwamen zowel de partijwerkzaamheid en de bewijsgeschiktheid als de medewerkingslast en de taak van de rechter aan bod. In het kader van de objectieve

bewijslast werden zowel de betwistingslast, de aard van het recht als de aard van de rechtspleging en de bewijslastvrijstellingen behandeld.

Professor LAENENS wijdde het laatste deel van zijn uiteenzetting aan de bewijsmiddelen in civiele zaken en in strafzaken. Daarbij behandelde hij vooreerst de bewijs(on)vrijheid, waarna hij zijn exposé besloot met een catalogus van bewijsmiddelen in civiele zaken en in strafzaken.

Regels inzake het verloop van het deskundigenonderzoek in de burgerrechtelijke procedure

Het woord ging vervolgens naar Professor Piet TAELEMAN, hoogleraar aan de Universiteit Gent, die, na een korte inleiding, inging op de diverse rechtsplegingen via dewelke de rechter een deskundige kan aanstellen. Hij maakte daarbij een onderscheid tussen procedures op

*Van links naar rechts :
de Heren LAENENS, FETTWEIS, TAELEMAN en HUTSEBAUT*

tegenspraak en eenzijdige rechtsplegingen. Vervolgens gaf hij, rekening houdend met dat onderscheid, een uitgebreide omschrijving van de opdracht van de gerechtsdeskundige.

Aansluitend besprak hij het verloop van het deskundigenonderzoek en de bewijswaarde van het deskundigenonderzoek. Ook de verhaalmiddelen die tegen de gerechtsdeskundige zelf kunnen worden aangewend, kwamen aan bod. Daarbij werd ingegaan op de diverse sancties waarmee tekortkomingen in het verloop van het deskundigenonderzoek, resp. in het verslag van de gerechtsdeskundige kunnen worden bestraft.

Tot slot onderzocht de spreker de problematiek van de kosten van het deskundigenonderzoek.

Het verloop van het deskundigenonderzoek in strafzaken

Professor HUTSEBAUT, gewoon hoogleraar aan de KU Leuven, ging op zijn beurt in op de rechtspositie van de deskundige in strafzaken. Hij wees erop dat de procedure grondig verschilt van het deskundigenonderzoek in burgerlijke dossiers en dat de regels van de burgerlijke procedure vervat in het Gerechtelijk Wetboek in principe niet van toepassing zijn op strafzaken.

Tijdens het vooronderzoek kan het parket of de onderzoeksrechter een deskundige gelasten met het uitbrengen van advies over een technisch aspect van een dossier. Voor

expertises op boekhoudkundig gebied beschikt de externe accountant over een wettelijk monopolie. In tegenstelling tot wat het geval is in een burgerlijke zaak, voert de deskundige zijn opdracht op niet-tegensprekelijke wijze uit. Het verwittigen van de verdachte is niet toegelaten omdat het vooronderzoek in principe geheim is. Na de afsluiting van het vooronderzoek kan de rechter, tijdens de procedure voor de vonnisgerechten, een deskundige aanstellen, al dan niet op verzoek van de beklaagde. In deze fase is tegenspraak wél mogelijk. Ook hier mag een deskundige enkel worden gelast met het uitbrengen van een technisch advies; hij mag zich niet inlaten met onderzoeksdaden die zijn voor-

behouden aan politiediensten of zich uitlaten over een juridisch geschil dat tot de rechtsmacht van een magistraat behoort.

De spreker had verder aandacht voor de algemene beginselen die de uitvoering van de expertise kenmerken: onafhankelijkheid, onpartijdigheid, specialiteit en delegatieverbod. Als medewerker van het gerecht is de deskundige bovendien gebonden door het beroepsgeheim en het geheim van het onderzoek t.a.v. derden en de betrokken partijen.

Deskundigenonderzoek in het vennootschapsrecht (art. 168 en 169 W.Venn.)

In de namiddagsessie mocht Meester Jean-Marie NELISSEN GRADE, advocaat bij het Hof van Cassatie, de spits afbijten met een uiteenzetting over het vennootschapsrechtelijk deskundigenonderzoek. Deze aangelegenheid wordt geregeld in de artikelen 168 en 169 van het Wetboek van Vennootschappen.

Zo bepaalt artikel 168 W. Venn. het volgende: *"Op verzoek van één of meer vennoten die ten minste 1% hebben van het geheel aantal stemmen, of die effecten bezitten die een gedeelte van het kapitaal vertegenwoordigen ter waarde van tenminste 1.250.000 EUR, kan de rechtbank, indien er aanwijzingen zijn dat de belangen van de vennootschap op ernstige wijze in gevaar komen of dreigen te komen, één of meer deskundigen aanstellen om de boeken en de rekeningen van de vennootschap na te zien en ook de verrichtingen die haar organen hebben gedaan."*

Uit de aard van deze opdracht blijkt reeds dat de accountant terzake een fundamentele rol speelt. Als "boekhoudkundig deskundige" is

hij immers zeer goed geplaatst om de boeken en de rekeningen van de vennootschap te verifiëren.

De spreker wees erop dat de vordering op grond van artikel 168 W. Venn. enkel kan worden ingesteld voor vennootschappen met rechtspersoonlijkheid en niet openstaat voor de schuldeisers van de vennootschap of van de vennoten. Hoewel deze vordering in principe moet worden ingeleid voor de rechtbank van koophandel in het kader van een procedure ten gronde, zo vervolgde de heer NELISSEN GRADE, mag worden aangenomen dat ook een rechter in kort geding of op éézijdig verzoekschrift een deskundige kan aanstellen op grond van artikel 168 W. Venn. Dit uiteraard op voorwaarde dat de vennoot-eiser tegemoet komt aan de gemeenrechtelijke voorwaarden inzake kort geding of inzake de procedure op eenzijdig verzoekschrift. De rechtbank hoort de partijen in raadkamer, hetgeen impliceert dat de pleidooien en debatten achter gesloten deuren plaatsvinden. De uitspraak zelf gebeurt in een openbare terechtzitting.

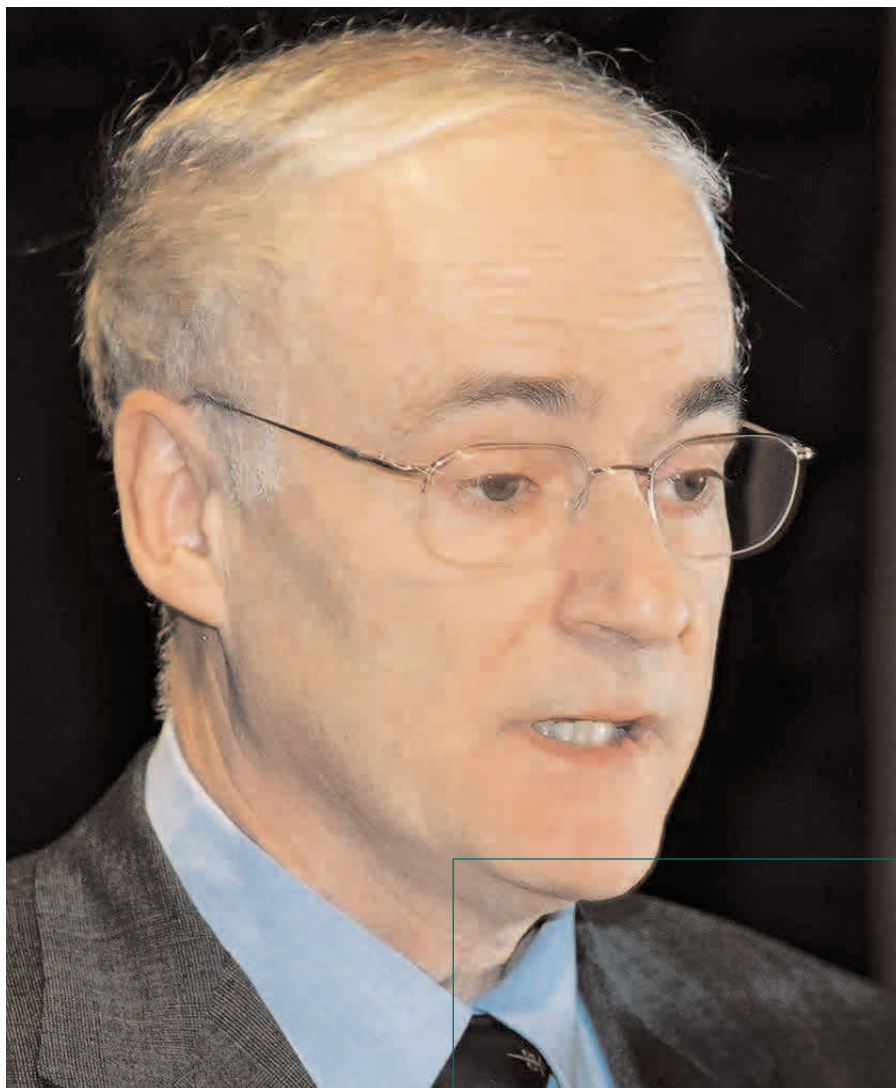
Een vennootschapsrechtelijke deskundige kan worden gevraagd indien er *aanwijzingen* zijn dat de belangen van de vennootschap op ernstige wijze in gevaar komen of dreigen te komen. De toetssteen is bijgevolg het belang van de vennootschap en niet het belang van de individuele vennoten. Hieruit blijkt reeds de relatief lage drempel van bewijslast die de vennoot-eiser moet dragen met het oog op de ontvankelijkheid van zijn vordering. Bovendien kan de vordering worden ingesteld door iedere vennoot die tenminste over 1% van het geheel aantal stemmen beschikt. Deze drempel werd drastisch verlaagd met de Wet van 1995.

De spreker stond ook stil bij het onderscheid tussen het vennootschapsrechtelijk deskundigenonderzoek en het deskundigenonderzoek van gemeen recht, met dien verstande dat dit laatste ook in vennootschapszaken kan worden aangewend.

Zo mag een gemeenrechtelijke deskundige – luidens artikel 962 Ger. W. - enkel vaststellingen doen of een technisch advies geven en zich bijgevolg niet wagen aan uitspraken omtrent de gegrondheid van de vordering of aan het geven van juridische adviezen over de betwisting als dusdanig. Hoewel de spreker dit betwist, zou volgens bepaalde rechtsleer en rechtspraak een deskundigenonderzoek op grond van artikel 168 W. Venn. wel betrekking kunnen hebben op rechtsvragen. Verder vereist het vennootschapsrechtelijk deskundigenonderzoek dat er "aanwijzingen" zijn dat de belangen van de vennootschap op ernstige wijze in gevaar komen of dreigen te komen. Hoewel een vordering op grond van artikel 168 W. Venn. in principe voor de rechtbank ten gronde wordt gevoerd, is het dus niet vereist dat de eiser het bewijs levert dat er een ernstige schending van de belangen van de vennootschap plaatsvindt of dreigt plaats te vinden. Zoals voor een procedure in kortgeding, dient enkel een begin van bewijs te bestaan.

Maar bovenal biedt artikel 168 W. Venn. aan de vennoten de mogelijkheid om een deskundige te laten aanstellen, ondermeer in de gevallen waarin zij geen gemeenrechtelijk deskundigenonderzoek zouden kunnen vorderen omwille van de afwezigheid van een belang daartoe.

Indien de vennoot-eiser niet voldoet aan de drempels bepaald in

Meester J.-M. NELISSEN GRADE

artikel 168 W. Venn., kan de vordering tot aanstelling van een gemeenschappelijke deskundige alleen worden toegelaten indien deze hiertoe een persoonlijk, reeds verkregen en dadelijk belang heeft overeenkomstig de artikelen 17 en 18 Ger. W.. Hij zal bijgevolg moeten aantonen dat hij een eigen schade heeft geleden of dreigt te lijden die niet dezelfde is als degene die alle vennoten lijden of dreigen te lijden in verhouding tot hun deelname in het kapitaal.

Tot besluit van zijn uiteenzetting wees de heer NELISSEN GRADE op het bestaan van een aantal maatregelen en rechtsfiguren die nauw aanleunen bij, doch verschillend zijn van het deskundigenonderzoek,

zoals de voorlopige bewindvoerder, de gerechtelijk sekwestre, de expert-bewaarnemer, de commissaris inzake opschorting, de faillissementsrechtelijke voorlopige bewindvoerder en de geschillenregeling.

De externe accountant en de praktijk van het gerechtelijk deskundigenonderzoek

De heer Raymond KROCKAERT, Past-President van het IAB en accountant, herinnerde aan de algemene definitie van het deskundigenonderzoek en onderstreepte dat de

accountant zijn opdracht duidelijk en overzichtelijk moet uitvoeren en een perfect leesbaar verslag opstellen.

Wat de methodiek aangaat, stelde de spreker dat het intellectueel inzicht en het "metier" de inspiratiebronnen van de accountant dienen te zijn. De rechter mag van de accountant verwachten dat deze de dialectiek van het gerecht begrijpt en dat, bij het opstellen van het deskundigenverslag, daar derwijze rekening wordt mee gehouden dat elk misverstand uitgesloten is.

Zoals het Gerechtelijk Wetboek bepaalt, kan de rechter die in het verslag niet de vereiste ophelderingen terugvindt, niettemin een aanvullend onderzoek door dezelfde of door een andere accountant bevelen.

Vervolgens herinnerde de spreker eraan dat ook een college van deskundigen kan worden aangesteld waarna hij de bijzonderheden van het deskundigenonderzoek in strafzaken toelichtte.

Hij benadrukte dat de deskundige zich moet gedragen als een hulpkracht van het gerecht ten dienste waarvan hij heel zijn professionalisme dient te stellen. De heer KROCKAERT besloot zijn uiteenzetting met de problematiek van de verloning, waarbij de deskundige voornamelijk rekening dient te houden met de aan de deskundigenwerkzaamheden en aan de verslaggeving ervan bestede tijd, en de "prijs-kwaliteit"-ratio in acht dient te nemen.

De fiscale expertise

Dat ook de fiscale expertise belangrijke aandachtspunten vertoont, mocht blijken uit het exposé van Jean-Pierre BOURS, advocaat aan de Barreau de Liège.

Ook hier moet onderscheid worden gemaakt tussen de gemeenrechtelijke expertise en de zogenaamde fiscale expertise « sensu stricto ».

Enerzijds kan de rechter er in een aantal gevallen toe beslissen een deskundige aan te stellen die de bewijswaarde van de boekhouding van een onderneming moet onderzoeken. Dit zal het geval zijn wanneer een belastingplichtige – in het kader van de inkomstenbelastingen – zijn werkelijke winsten en baten wil bewijzen, naar aanleiding van de « taxatie bij vergelijking » door de Belastingadministratie op grond van artikel 342 W.I.B. '92. Hetzelfde kan zich voordoen wanneer de belastingplichtige, geconfronteerd met een ambtshalve aanslag in het kader van de BTW, het bewijs wil leveren van het bedrag van zijn inkomsten op grond van artikel 67 BTW-Wetboek.

In al deze gevallen vervult de deskundige een opdracht die beheerst wordt door het gemeen recht, zoals weergegeven in de artikelen 962 e.v. Ger. W.

Anderzijds voorziet de fiscale wetgeving – inzake registratierechten, successierechten, BTW en kadastraal inkomen - in een aantal andere opdrachten waar de rechter *verplicht* is in te gaan op het verzoek van de Belastingadministratie om een deskundige aan te stellen. In tegenstelling tot bij het gemeenrechtelijk deskundigenonderzoek, kan hij bijgevolg niet oordelen over de opportuniteit om een deskundige aan te stellen.

Voor al in zake registratierechten rijst de vraag of dit principe kan worden aangehouden ten aanzien van gedwongen openbare verkopen. Immers, in dergelijke gevallen is de prijs toch de uitdrukking van de venale waarde van het betrokken

goed en kan men dan ook bezwaarlijk beroep doen op een deskundige om deze waarde te bepalen.

Bovendien kan men bij een openbare verkoop moeilijk spreken van een “overeenkomst” tussen partijen. Dit is overigens het standpunt dat wordt aangehangen door een groot deel van de doctrine ¹ en jurisprudentie ^{2,3}.

Een recent arrest van het Hof van Cassatie ⁴ heeft deze controversale definitief beslecht door te stellen dat het niet toekomt aan de vrederechter om na te gaan of de motieven van de Belastingadministratie voldoende doorwegen opdat deze haar recht zou kunnen aanwenden om een deskundige aan te stellen. Deze zienswijze werd tenslotte bevestigd door het Arbitragehof. Het Hof oordeelde in twee arresten ⁵ dat *“het niet kennelijk onredelijk is dat de opportuniteit van de vordering tot controleschatting – in tegenstelling tot wat in de regel het geval is bij een gemeenrechtelijke vordering tot een deskundigenonderzoek – niet aan de beoordeling van de rechter staat, en dat de schatting kan worden gevorderd zelfs wanneer het een gedwongen openbare verkoop betreft.”*

De beslissing van de deskundige naar aanleiding van een fiscale expertise “sensu stricto” is niet vatbaar voor enig beroep. Terzake moet worden verwezen naar de voormelde arresten van het Arbitragehof. Hierin stelde het Hof dat de artikelen 10 en 11 van de Grondwet worden geschonden doordat de rechter, in tegenstelling tot wat het geval is bij de gemeenrechtelijke expertise, geen enkele toetsing kan uitoefenen over de waardebeoordeling door de deskundigen. Het is evenwel weinig waarschijnlijk dat de rechter zich voortaan in de plaats zal stellen van de deskundige om een waarde vast te stellen die afwijkt van deze voorop-

gesteld door de deskundige. De rechter zal enkel nagaan of de deskundige alle vragen van de partijen behoorlijk heeft beantwoord en bij zijn controleschatting toepassing heeft gemaakt van algemeen aanvaarde waarderingscriteria.

Wel kan de nietigverklaring van het schattingsverslag van de deskundige worden gevorderd wegens overtreding van de wet, wegens een materiële vergissing of wegens schending van de substantiële vormvoorwaarden. De rechter oordeelt hierover soeverein.

De rechter die de nietigheid uitspreekt van het deskundigenverslag moet ambtshalve een nieuwe schatting bevelen ⁶.

Het voorgaande verhindert niet dat de belastingplichtige verzet of beroep kan aantekenen tegen de beslissing van de rechter die weigert een deskundige aan te stellen.

Uitgezonderd inzake successierechten, situeren de besproken opdrachten zich hoofdzakelijk op het vlak van de (controle)schatting van gebouwen.

De praktijk van het gerechtelijk deskundigenonderzoek en het boekhoudrecht

Henri LAFOSSE, bedrijfsrevisor en ere-accountant, begon met een definitie van het begrip “controle”. Hij wees erop dat controle een preventief karakter heeft, dat ze een klimaat van veiligheid creëert en dat controle noodzakelijk is, aangezien ze enerzijds de vergissingen moet blootleggen en anderzijds fraude – die overigens moet gesanctioneerd worden – aan het licht brengt. De heer LAFOSSE vermeldde vervolgens welke werkdocumenten de deskundige nodig heeft, enerzijds bij een permanente audit, anderzijds bij een gerichte audit, want de dossiers zijn anders

*Van links naar rechts :
de Heren BOURS, KROCKAERT, DE LEENHEER, FETTWEIS en LAFOSSE*

gestructureerd in het ene en het andere geval. Hij gaf een overzicht van gerichte deskundigenonderzoeken, met name het gerechtelijk deskundigenonderzoek, de scheidsrechterlijke of privé expertiseopdracht en de opdrachten in uitvoering van het Wetboek van Vennootschappen.

Als man van de praktijk, aarzelde dhr. LAFOSSE niet het publiek in zijn ervaring te laten delen en ging hij in op enkele cases. In zijn conclusie onderstreepte de spreker dat het essentiële doel van de boekhoudkundige expertise en tegenexpertise erin bestaat de betrouwbaarheid van de rekeningen te verzekeren.

Tot besluit

In zijn slotrede wees de heer Albert FETTWEIS, Raadsheer bij het Hof van Cassatie, op de desiderata van de rechtszoekenden in het kader van een gerechtelijk deskundigenonderzoek.

Zo stelde hij een viertal verwachtingen voorop opdat het deskundigenonderzoek het ermee verhoopte effect zou sorteren, nl.

- 1° In eerste instantie moet de rechtszoekende kunnen steunen op een *degelijk en wetenschappelijk onderzoek*, dat in de mate van het mogelijke een grondig en nuttig antwoord verschaft op de in de opdracht gestelde vragen;
- 2° Vervolgens hoopt de burger op een *geldig onderzoek* dat, telkenmale de wet of de rechter het voorziet, behoorlijk *op tegenspraak* is gevoerd, zodat elke partij in de gelegenheid wordt gesteld haar standpunt te kennen te geven en haar rechten en belangen te verdedigen;

3° De rechtsonderhorige is enkel gebaat bij een *vlot en dynamisch onderzoek*, dat niet dermate lang aansleept dat het belang van het proces zou teniet gaan of sterk zou verminderen;

4° Tenslotte verwacht de rechtszoekende dat de *kosten van het onderzoek* in verhouding staan tot de inzet van het geschil.

Tevens formuleerde hij een aantal bedenkingen met betrekking tot het deskundigenonderzoek die voortspruiten uit zijn jarenlange ervaring, eerst als advocaat, vervolgens als rechter in burgerlijke zaken en tenslotte als rechter in de correctionele rechtbank.

1° Men moet – zeker inzake relatief eenvoudige geschillen - het des-

kundigenonderzoek zoveel mogelijk trachten te vermijden. Er bestaan immers voldoende alternatieven die het de rechter mogelijk maken zich te beroepen op de bijstand van een specialist.

2° Het tegensprekelijk karakter van het gerechtelijk deskundigenonderzoek in het algemeen en van het deskundigenonderzoek op fiscaal en boekhoudkundig vlak in het bijzonder, is onontbeerlijk omwille van de volgende redenen:

- Het laat de partijen toe om hun rechten van verdediging nuttiger uit te oefenen dan voor de rechtbank.
- Het moet de deskundige toelaten om beter geïnformeerd te zijn over de concrete omstandigheden van de zaak en dientengevolge een beter onderbouwd en duidelijker verslag op te stellen. Op die manier kan het verslag tevens een groter nut bewijzen voor de rechter die moet beslissen.
- Het tegensprekelijk karakter brengt met zich mee dat het verslag van de deskundige reeds melding maakt van de bezwaren en verweren van de partijen, zodat deze niet voor

de eerste keer voor de rechter worden opgeworpen.

3° Het tegensprekelijk karakter van het deskundigenonderzoek brengt bovendien niet noodzakelijk vertragingen of bovenmatige meerkosten met zich mee.

Tenslotte wees de heer FETTWEIS op het grote belang van de deskundige als medewerker van de rechter. Omgekeerd moet de rechter ook de deskundige ondersteunen ingeval van moeilijkheden.

De studiedag werd afgesloten door Voorzitter Johan DE LEENHEER, die alle eminente sprekers en de wetenschappelijke voorzitter van de studiedag, de heer FETTWEIS, dankte voor hun gewaardeerde bijdrage.

In het voorjaar van 2003 verschijnt een boek rond het thema van het deskundigenonderzoek dat de voordrachten van de sprekers op de studiedag van 12 december 2002 alsook andere teksten van de hand van specialisten terzake bundelt. Het wordt uitgegeven door het Instituut, in samenwerking met uitgeverij Die Keure.

Voetnoten

- ¹ P. LURQUIN, *Traité de l'expertise en toutes matières*, Deel II, Brussel, Bruylant, 1987, 200.
- ² Vred. Hannuit 24 april 1984, *J.L.* 1984, 321; Hoei 9 april 1986, *R.G.E.N.*, nr. 23.515, 361; Vred. Boom 25 juni 1987, *F.J.F.*, nr. 88/66; Antwerpen 7 maart 1988, *R.G.E.N.*, nr. 23.675, 45.
- ³ Zie contra : Vred. Seraing 29 april 1985, *J.L.* 1985, 347; Vred. Seraing 10 juni 1985 (inzake successierechten), *R.G.E.N.*, nr. 23.314, 145; Rb. Luik 30 september 1986 (inzake successierechten), *J.L.* 1987, 270; Rb. Brugge 24 januari 1989, *R.G.E.N.*, nr. 23.781, 14; Antwerpen 31 oktober 1990, *R.G.E.N.*, nr. 24.028, 361.
- ⁴ Cass. 30 mei 1991 (inzake registratierechten), *J.L.* 1992, 337.
- ⁵ Arbitragehof nr. 132/99, 7 december 1999, <http://www.arbitrage.be>; Arbitragehof nr. 79/2000, 21 juni 2000, <http://www.arbitrage.be>.
- ⁶ Artikel 199 Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten; Cass. 4 januari 1990, *R.G.E.N.*, nr. 23.846, 217.

Bij een glaasje werd er nog druk nagekaart...

